

Дворніна А.В.,
Державний університет «Житомирська політехніка»
Шевчук А.В., д. і. н.,
доцент, професор кафедри міжнародних
відносин і політичного менеджменту
Державний університет «Житомирська політехніка»

АМЕРИКАНО-КИТАЙСЬКІ ВІДНОСИНИ ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА ДОНАЛЬДА ТРАМПА (2017–2021 рр.)

Розвиток сучасного світу залежить від ключових міжнародних акторів. На сьогодні найпотужнішими є Сполучені Штати Америки та Китайська Народна Республіка. Дві країни, які мають найбільші економіки у світі, за чисельністю населення займають відповідно третє та перше місце. Технологічні прориви, високий рівень розвитку науки та освіти тощо мали б робити ці країни союзниками. Проте колосальна різниця у політичному режимі: США – демократична країна (станом на 2022 р. – 30 місце за Індексом демократії – неповна демократія), Китай (за даними 2022 р. – 156 місце – авторитарний режим [12]) має позначитися на відносинах. За президентства Барака Обама Сполучені Штати просували концепцію підтримки демократії у світі, у той час як КНР є одним з лідерів Глобального Півдня. Для Дональда Трампа зовнішня політика повинна була бути підпорядкована концепції «Америка понад усе», що мало б наслідком зміну зовнішньополітичного курсу.

Приступаючи до аналізу американо-китайських відносин насамперед дозволимо погодитися з думкою київських дослідників міжнародних відносин і зовнішньої політики С. Галаки і О. Краєва, які стверджують що зовнішня політика Д. Трампа в загальних рисах відходила від прийнятих рамок «великої стратегії» США та «активно – свідомо чи не свідомо – впроваджувала елементи ізоляціонізму». На їх переконання важливим елементом такої політики стали особисті вподобання та політичні погляди президента, проте в американському політикумі був запит на таку оновлену зовнішню політику [1, с. 104].

Для Сполучених Штатів важливою складовою їхнього домінування у світі є збереження та покращення своїх економічних позицій. Ще під час своєї передвиборної кампанії Д. Трамп обіцяв, серед іншого, домовитися про кращу

торгівельну угоду з Китаєм [10, с. 7], очевидно маючи на увазі отримання додаткових преференцій. При цьому, обіцяючи зробити країну знову великою, у своїй книзі «Скалічена Америка» він вважає «китайців» економічними конкурентами, яких необхідно перемогти [10, с. 11]. Полемізуючи зі своїм конкурентом на виборах Г. Клінтон він негативно оцінював економічну політику її чоловіка, звинувачуючи Китай у «обурливій крадіжці інтелектуальної власності». У майбутньому він обіцяв переглянути «наші жахливі торговельні угоди з Китаєм...» [11, с. 9].

14 листопада 2016 р. інформантства повідомили, що президент Китаю Сі Цзіньпін у телефонній розмові привітав Д. Трампа з перемогою на виборах. Політики домовилися про майбутню зустріч [6]. Проте це аж ніяк не означало вибудову союзних відносин. Одним з перших кроків у боротьбі з Китаєм стала відмова від угоди про Транстихоокеанське партнерство (ТТП) на третій день після інавгурації – 23 січня 2017 р. Цей документ, зменшуючи тарифні та нетарифні бар'єри для експорту США на азіатські ринки, був відповіддю на зростання впливу китайської економіки. Він запропонував азіатським країнам торгувати тим, що вони отримували від Китаю, не до кінця оцінивши переваги ТТП для США [5, с. 194]. У Стратегії національної безпеки було зазначено, що «Китай використовує економічні спонукання та покарання, впливає на операції й передбачає військові загрози, щоб переконати інші держави прислухатися до свого політичного та безпекового порядку денного». Окремо зверталася увага, що КНР збільшує свій вплив у Європі, Південній Азії й Африці [5, с. 194].

Намагаючись максимально захистити національні інтереси США адміністрація здійснювала митні війни не лише з Європейським Союзом, але і з Китаєм. Це здійснювалося для збільшення виробництва власного продукту, хоча це й ускладнило їхні відносини [4, с. 106-109]. Підняття тарифів призвело до аналогічних дій у відповідь. Намагаючись вирішити питання технологій та інтелектуальної власності уряд наклав обмеження на провідні китайські технологічні компанії, які працювали на території США [2, с. 64]. На початку 2019 р. американська розвідка висунула компаніям Huawei та ZTE обвинувачення у недобросовісних зв'язках із китайським урядом. Сполучені Штати вважають, що за допомогою обладнання компаній китайська влада може збирати комерційні і військові дані [9]. Було заборонено використання коштів з

федерального бюджету для придбання продукції від компанії Huawei через проблеми національної безпеки [7].

Важливим питанням для Китаю є складні відносини з Тайванем, якого підтримують США. Ще до своєї інавгурації у грудні 2016 р. Д. Трамп мав телефонну розмову з президентом Тайваню Цай Інвенем. Це було порушення закону 1979 р. про відносини з острівною країною, за яким дозволялося співробітництво у сфері економіки, але не передбачалося дипломатичних відносин. Зрозуміло, що ця розмова спричинила негативну реакцію Пекіна [8].

США розкритикували дії Китаю в Гонконзі, зокрема, запровадження Закону про національну безпеку, який розглядався як ерозія автономії Гонконгу. 14 липня 2020 р. глава Білого дому оголосив про скасування торговельно-економічних преференцій, які протягом багатьох років діяли для цього спеціального адміністративного регіону КНР. Окрім цього запроваджувалися обмежувальні заходи щодо поліцейських, які придушували протести у Гонконзі 2019–2020 рр. і чиновників з КПК, які причетні до ухвалення суперечливого закону [3].

Отже, за часів президентства Дональда Трампа американо-китайські відносини характеризувалися посиленням конкуренції і стратегічного суперництва. Обидві країни прагнули посилити свій вплив на глобальному рівні, і протистояння виходило за рамки лише економічних і торговельних питань. Бажання «повернути» США лідируючі позиції призвело до торговельних та митних війн, що ускладнювало співробітництво. Обвинувачення Китаю адміністрацією Білого дому у крадіжках інтелектуальної власності та шпигунстві, поряд із порушеннями прав людини підносили авторитет Сполучених Штатів, проте китайський лідер Сі Цзіньпін проявляв витримку, що не дозволило перерости «прихованому» протистоянню у «відкритий» конфлікт.

Список використаних джерел

1. Галака С., Красв О. Зовнішня політика президентської адміністрації Дональда Трампа (2016-2020 рр.): вплив на систему зовнішньої політики США. Grail of Science. 2023. Вип. 31, С. 104–108. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science> (дата звернення: 02.12.2023).

2. Дудко І. Зовнішньополітичний курс Д. Трампа в умовах формування нового світопорядку. Політичне життя. 2023. № 1. С. 62-68. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/13562> (дата звернення: 01.12.2023).

3. Кондратенко М. Трамп підписав закон про санкції проти Китаю через Гонконг. URL: <http://surl.li/nxejm> (дата звернення: 03.12.2023).

4. Лазарчук А. Адміністрація Дональда Трампа у питаннях взаємодії з Європейським Союзом. Міжнародний науковий вісник. 2020. № 2 (22). С. 104-112.

5. Мирончук В., Сидорук Т., Тимейчук І. Тенденції зовнішньополітичного курсу США за адміністрації Дональда Трампа. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2020. № 1 (7). С. 191-201.

6. Президент Китаю зателефонував Трампу і привітав його з обранням. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28114847.html> (дата звернення: 01.12.2023).

7. США відстрочили санкції проти Huawei. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2721289-ssa-vidstrocili-sankcii-proti-huawei.html> (дата звернення: 02.12.2023).

8. Трамп поговорив з лідером Тайваню, що спричинило обурення Китаю. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28153861.html> (дата звернення: 03.12.2023).

9. У Huawei заперечують звинувачення США. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-huawei-responded-to-usa/29739729.html> (дата звернення: 02.12.2023).

10. McAdams D. The mind of Donald Trump. The Atlantic. 2016. 12 p. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/06/the-mind-of-donald-trump/480771/> (дата звернення: 01.12.2023).

11. Mohammadi M. A Critical Discourse Analysis of Donald Trump's Language Use in US Presidential Campaign, 2016. International Journal of Applied Linguistics & English Literature. 2017. Vol. 6, no. 5, 10 p. URL: <https://journals.aiac.org.au/index.php/IJALEL/article/view/3358/2778> (дата звернення: 01.12.2023).

12. The Economist Democracy Index. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Economist_Democracy_Index (дата звернення: 02.12.2023).